DOI 10.5281/zenodo.8402510

Dusmuratova Saida Xurramovna
Surxonaryo viloyat Angor tumani 24-umum ta'lim maktabi o`qituvchisi

TERMIZ SHAHRIDA AVTOTRANSPORT VOSITALARINI HISOBGA OLISH VA CHIQINDILARINI YO`Q QILISH MUAMMOSINING HOLATI

Anotatsiya: Termiz shahrida avtotransport vositalarini hisobga olish va chiqindilarini yo`q qilish muammolari haqida ma'lumotlar yoritib berilgan.
Kalit so`zlar: Avtomobillar, moylar, avtomobillarni yuvishda ishlatilgan chiqindi suvlar, antifirizlar.

Dunyoda avtomobil transporti chiqindilari muammosi (darajasi) Motorizasiyaning global o'sishi avtotransport chiqindilari miqdorining mutanosib o'sishiga olib keladi. Ko'pincha davlat tizimi bunday chiqindilarni yig'ish, tashish va qayta ishlashni tashkil etishga tayyor emas, shu sababli, so'nggi yillarda avtomobillarni qayta ishlash muammolarini hal qilishga bag'ishlangan ilmiy nashrlar tobora keng tarqalgan va shuningdek tabiiy resurslar iste'molini kamaytirish va atrof-muhitga zararli ta'sir ko'rsatish avtoservis stansiyalaridagi chiqindi suvlarni qayta ishlash imkoniyatini ko'rib chiqadi, ammo avtomobil ishlashidagi boshqa suyuq chiqindilarga murojaat qilmaydi avtomobil plastmassalarini qayta ishlash va qayta ishlatish imkoniyatlarini chuqur tahlil qilish amalga oshirildi. Dunyoning turli mamlakatlarida avtomobil chiqindilarini yig'ish va qayta ishlash muammolarini ko'rib chiqiladi ishlarini avtomobil chiqindilari boshqarish balki qayta ishlash korxonalar va avtomobil ta'sirini nafaqat ta'kidlash atrof-muhitdagi chiqindilar bozori xususan, tuproq va suvning og'ir metallar bilan ifloslanishi, shunga o'xshash ishlar avtoulovlarga xizmat ko'rsatish stansiyalari uchun ham amalga oshirildi bundan tashqari avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlashning turli jarayonlarini tuproq va suvning ifloslanishiga kiritish aniqlandi. Ishlatilgan motor moylari bilan tuproq ifloslanishining ekologik oqibatlari baholangan asarlarida avtotransport chiqindilarining atrof-muhitga ta'siri masalalari ko'rib chiqilgan chiqitga chiqqan avtotransport vositalari qayta ishlash jarayoni baholanadi va bu jarayonlar davomida ifloslanishni nazorat qilish muammolari qayta ishlash korxonalarida mumkin bo'lgan ifloslanish (ichki muhitga, suvga, tuproqqa va boshqalarga zarar) tahlil qilinadi.

Asarlar asosiy tabiiy resurslarni istemol qilish va ulardan avtomobilsozlik sanoatida foydalanish tahlilini taqdim etadi. Mualliflar avtomobillar ishlab chiqarish paytida atrof-muhitga ta'sir qilish darajasi ish paytida ikki barobar yuqori ekanligini aniqladilar, avtoresiklinning ekologik tarkibiy qismlari aniqlanadi va qayta ishlash samaradorligi indeksi orqali avtoresikl jarayonini baholash taklif etiladi bundan tashqari har qanday iqtisodiy rivojlanish darajasidagi mamlakatlar uchun avtotransport chiqindilarini yo'q qilish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqishga imkon beradigan qayta ishlash samaradorligi ko'rsatkichi taklif etiladi da yig'ish tashish va demontaj qilish masalalari ko'rib chiqilgan va Gresiyada ishdan

https://wordlyknowledge.uz

chiqqan avtomobillarni qayta ishlash, shuningdek chiqitga chiqqan transport vositalarini yo‘q qilish uchun yopiq elektron model yaratidi va Leskonog Yu.A. qishloq xo‘jaligi, shu jumladan uskunalar, turli xil foydalanish uchun tashkiliy asoslari ishlab chiqildi. Uskunalarni qayta ishlash tizimining “vertikal” konsepsiyasi taklif etiladi, qishloq xo‘jaligi texnikasining qayta ishlanishining integrasiyalashgan ko‘rsatkichini baholash metodologiyasi ishlab chiqilgan, bu uni yo‘q qilishning maqsadga muvofiqligini aniqlashga imkon beradi. Ishlari shuningdek, traktorlar va qishloq xo‘jaligi texnikasi foydalanish masalalariga bag‘ishlangan. Biroq, bu ishlar asosan, ushbu jarayonlarning atrof-muhitga ta’sirini hisobga olmagan holda uskunalarni qayta ishlash jarayonini tashkil etish masalalari bilan ham shug‘ullanadi. Avtomobil chiqindilaridan kelib chiqadigan iqtisodiy zararni baholash masalalari ko‘rib chiqiladi biroq barcha bu ishlar, avtomobil uchun u yer begonalashtirishdan zarar faqat ayrim masalalar hisoblanadi, zaharli avtomobil chiqindilari bilan havo ifloslanishidan shuningdek issiqxona gazlari. Avtotranport chiqindilaridan zararni baholash uchun bog‘liqliklar da to‘liq ko‘rib chiqiladi, ammo avtotransport suyuq chiqindilaridan zararlanish muammosi yetarlicha to‘liq ko‘rib chiqilmagan olimlar tomonidan avtomobillarni qayta ishlash masalalari bo‘yicha keng qamrovli tadqiqotlar o‘tkazildi. Ularning asarlari nashr etilgan avtomobil qayta ishlash zamonaviy muammolarini qamrab oladi. milliy miqyosda qayta ishlash, tizimlarini shakllantirish imkoniyatlari va tendensiyalari, avtotransport chiqindilarini yig‘ish va tashish modelining nazariy asoslari yaratildi va avtotransport vositalarini ishlatish paytida ishlov berishga buyurtma berish tamoyillari ishlab chiqildi asarlar zararli chiqindilar miqdorini taxmin qilamiz B.Komkovning ishi avtotransport chiqindilari bilan ishlash jarayonlarida ekologik zararni kamaytirish metodologiyasini ishlab chiqishga bag‘ishlangan. Muallif avtoulovlarning ishlashidan maydalangan va gazsimon chiqindilarni xisobga olmaydi. O‘zbekiston Respublikasida avtotransport chiqindilarini utilizasiya qilish muammolari bo‘yicha kompleks tadqiqotlar o‘tkazilmagan, biroq bir qator mahalliy olimlar tomonidan avtomobil transporti chiqindilari bilan bog‘liq alohida vazifalarni hal qilish bo`yicha. Tozalash va qayta ishlatish imkoniyatlari bo‘yicha tadqiqotlar ishlatilgan moylar, shuningdek ularni ikkilamchi xom ashyo sifatida ishlatish ,asarlarda aks ettirilgan Avtotransport gazsimon chiqindilarini baholash va inventarizasiya qilish bo‘yicha tadqiqotlar natijalari ishlarda keltirilgan ushbu ishlarda asosiy etibor dvigatelning turli xil ish rejimlariga qarab chiqindi gazlar tarkibiga qaratiladi va yo‘l sharoitida. Asarlar shuningdek avtotransport vositalaridan chiqadigan issiqxona gazlari muammosini va ushbu chiqindilardan atrof-muhitga yetkazilgan iqtisodiy zararni baholashni ko‘rib chiqiladi. Oldingi tadqiqotchilar ishining tahlili shuni ko‘rsatdiki, tadqiqotlarning asosiy qismi avtomobil chiqindilari bilan ishlash, ularning shakllanishi va to‘planishi jarayonlarini baholash, shuningdek, ba`zi chiqindilarning atrof-muhitga ta’sirini baholashga qaratilgan vaqt, pul baholash bo‘yicha deyarli hech qanday tadqiqotlar mavjud emas avtotransport suyuq chiqindilarining atrof-muhtga yetkazadigan zarari O‘zbekistonda motorizasiya yuqori darajaga yetdi Termiz shahrida 20733 ta avtomobil ro‘yxatga olingan yo‘l harakati ichki ishlar xodimlari ma’lumotlariga ko‘ra shaharda har kuni qo‘shni hududlardan 6000ga yaqin avtomobil harakatlanadi hammasi bo‘lib har kuni shaharda 15000ga yaqin mashina harakatda shu munosabat bilan kamida 3ta muammo mavjud

https://wordlyknowledge.uz

avtotransport vositalarini joylashtirish chiqindilar va oqova suvlar tomonidan atrof-muhitga yetkazilayotgan zararga qarshi kurashiladi.
-Har xil turdagi chiqindilarni yo‘q qilish: ishlatilgan batareyalar, shinalar, moy, antifiriz va nihoyat, ishlatilgan mashinalar barcha xizmat ko‘rsatish va qayta ishlash korxonalari o‘zlari ular, shuningdek chiqindilarni ishlab chiqarish manbalari shuning uchun yengil avtomobil chiqindilarining zarari bir vaqtning o‘zida ishlash va yo‘q qilish jarayonlari uchun aniqlanishi kerak, chunki bu jarayonlar ular mashinaning ishlashining boshidanoq bir-biriga bog‘langan avvalo, chiqindilarni nima deb hisoblash kerakligi to‘g‘risida kelishib olish kerak YeA(yengil avtomobillar) ning hayot darajasi HD hamma narsani hisobga olishning iloji
yo‘qligi aniq shuning uchun asosiy komponentlarni ajratib ko‘rsatamiz • ish paytida chiqindilar (shinalar, batareyalar, qora va rangli metallar, moylar, antifirizlar) texnik xizmat ko‘rsatish va qayta ishlash ob’ktlari egallagan joylar korxonalar chiqindilarni yo‘q qilish yoki qayta ishlash jarayonlaridan chiqadigan chiqindilar.
• YeAharakati paytida gaz chiqindilari, operasion oqish suyuqliklari avtomobil yuvishdan chiqindi suv chiqindilarni shartli ravishda qayta ishlashga bo‘lish mumkin va ishlov berilmagan
Umumiy holatga ko‘ra, boshqa chiqindilar singari, chiqindilar avtotransport vositalarini suyuq, qattiq va gazsimon bo‘linishi mumkin. yuqorida aytib o‘tilganidek suyuqlikdan zarar avtotransport chiqindilari. Ushbu chiqindilardan yetkazilgan zararni o‘rganish, zararni kamaytirish choralarini ko`rishga yordam beradi. Atrof-muhitga yetkazilgan zarar darajasini baholash yo‘li orqali ko‘plab tadqiqotlar olib borilmoqda

Xulosa

Avtomobil transportining rivojlanish sur’ati aniq bo`ladi. O`zbekiston Respublikasida motorizasiya avtotransport chiqindilarini yig`ish va yo`q qilish tuzilmasini yaratish sur’atlaridan ancha oldinda hozirgi vaqtda avtotransport chiqindilari bilan ishlashni tartibga soluvchi yetarlicha to`liq qonunchilik bazasi mavjud emas shunigdek transport vositalarining ishlashidan suyuq chiqindilarning zararini baholash to`g`risida ma’lumotlar yo`q. Suyuq chiqindilarning umumiy miqdorini va ular tomonidan yetkazilgan zararni baholashning umumiy qabul qilingan usullari mavjud emas.
Shunday qilib yuqoridagilarga asoslanib, quyidagi ishlar amalga oshirilishi zarur

-ushbu ishning maqsadi atrof-muhitga yetkazilgan zararni baholashdir avtotransport suyuq chiqindilari bilan atrof-muhit
Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalarni hal qilish kerak :
-operasion chiqindilarni to`plash ko`lami va dinamikasini baholash
Termiz shahri sharoitida avtotransport suyuqliklari;
-suyuq avtotransport chiqindilarini yig`ish va qayta ishlash sohasidagi mavjud vaziyatni o`rganish.
-suyuq chiqindilar tomonidan atrof-muhitga yetkazilgan zararni baholash

Foydalanilgan adabiyotlar

1 Беляев Н.Н, Славинская Е.С,Криченко Р.В. Численные модели для загразнениея атмосферного воздуха вибросами автотранспорта . Вестник Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта. 2016 .С.

https://wordlyknowledge.uz

2. Тарасов Ю.Б. Молодан А.А. Оценка еффективности рециклинга транспортных средств , вышедших из експлутации Вестник ХНАДУ вып. 2016
3. Шипилова К.Б. Анализ современного состояния отчуждения земли под парковки и дорожного озеленения города Ташкента Сборник трудов XIX научно- практической конференции для молодых ученых Кишлок ва сув хужалигининг замонавий муаммолари ТИИИМ. Ташкент 2020 С
4. Децук В.С. Оценка ущерба от загрязнения окружающей природной среды. Учеб – метод. Пособие. Гомель.Бел ГУТ,2015

WORDLY
KNOWLEDGE

https://wordlyknowledge.uz